

ДИНАМІКА ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В УКРАЇНІ: АГРАРНИЙ АСПЕКТ

К.В.Ілляшенко

Таврійська державна агротехнічна академія

Постановка проблеми. Для економіки нашої держави продовжуються нелегкі часи становлення. Наслідки старої командно-адміністративної системи все ще важко подолати. Впровадження нових форм власності і правової організації породили багато проблем, які є новими для більшості вітчизняних підприємців. Однією з таких проблем є залучення інвестицій.

Важлива роль відводиться залученню та раціональному використанню інвестицій, що направлені на стабілізацію виробництва і подальший розвиток агропромислового комплексу України. На жаль, сільське господарство має цілу низку проблем, які трудно розв'язати без фінансової допомоги зі сторони держави або інвесторів. Тому це питання заслуговує глибокого і всебічного вивчення.

Аналіз останніх досліджень. Проблематика інвестицій широко освітлена в економічній літературі, як вітчизняними авторами Бланком І.О., Вакаріним С.І., Дем'яненком М.Я., Кісілем М.І., Мертенсом О.В., Прилипком С.І., Рогожиним П.С., Савчуком В.К., Савчуком В.П., Стецюком П.А., Якимівим І.В., так і закордонними дослідниками Александером Г., Бэйлі Дж., Бірманом Г., Волковим О.І., Гітманом Л., Ідрісовим О.Б., Колтинюком Б.А., Масленніковою О.А., Райзбергом Б.А., Фатхутдіновим Р.А., Ульяновим Є.В., Шарпом У. та ін.

Постановка завдання. Проблема інвестицій у сільське господарство ще мало досліджена і тому є досить актуальною. Ціллю даної статті є аналіз стану інвестиційної діяльності в агропромисловому комплексі за останні роки, динаміка інвестиційних процесів та прогнозування подальших перспектив.

Основна частина. За роки незалежності в аграрному секторі економіки України зроблено глибокі структурні реформи, докорінно

перебудовано земельні й майнові відносини, створено організаційно-правові структури ринкового спрямування на основі приватної власності. Внаслідок паювання земель майже 7 млн. селян стали власниками сертифікатів на земельну ділянку (пай). Майнові свідоцтва на суму 20,9 млрд. грн. отримали 4,3 млн. селян [4]. АПК стає осередком підвищеної економічної активності, зростає і його інвестиційна привабливість.

Постійні статистичні спостереження за прямими інвестиціями на державному рівні здійснюються з 1994 року. Так, за даними Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України, основним джерелом формування інвестиційного потенціалу у 2004 році, десь 54,6 млрд. гривень, є власні кошти підприємств та організацій (до 70%) [4]. Починаючи з 1998 року, в цілому в Україні спостерігається позитивна динаміка зростання обсягів інвестицій в основний капітал. Лише за останні три роки зазначений показник зріс на 44,1%. Так, у 2000 році освоєно інвестицій в основний капітал на суму 23,6 млрд. грн., що становило 114,4% до 1999 року, у 2001 р. — 32,6 млрд. грн. (120,8%), у 2002 році — 37,2 млрд. грн. (108,9%), у 2003 році освоєно інвестицій в основний капітал на суму понад 44,0 млрд. грн., або 111,6% до 2002 року. Ця динаміка збереглася і в 2004 році. Обсяг продукції сільського господарства за 2004 р. в усіх категоріях господарств у фактичних цінах становив, за розрахунками, 83,5 млрд. грн. Проти 2003р. сільськогосподарське виробництво зросло на 19,1%, у т.ч. в сільськогосподарських підприємствах усіх форм власності — на 39,2%, у господарствах населення — на 8,7%. Це стало можливим в тому числі і за рахунок інвестицій.

При розгляді інвестиційної діяльності банківських установ необхідно виходити з того, що головним в оцінці їх діяльності є сприяння ними стратегії випереджального зростання, зокрема участь у формуванні інвестиційних ресурсів. Можна зробити висновок, що банківська система України за своїми основними параметрами ще не відповідає поставленим вимогам. У 2002 р. частка інвестиційних кредитів комерційних банків склала всього 5,3% від загальної суми інвестицій в основний капітал, що значно менше від

відповідних параметрів країн з перехідною економікою Центральної Європи. За 2003 р. відповідний показник зріс до 7,0%, однак і цей рівень поки що залишається недостатнім. Взагалі, потреба у довгострокових кредитах АПК покривається лише на 2%.

Важливу роль у формуванні інвестиційного потенціалу грають прямі іноземні інвестиції. Починаючи з 1995 року, в АПК було залучено 835 млн. дол. США, що становить 10% від загального обсягу прямих іноземних інвестицій в українську економіку. В таблиці 1 показано обсяги і динаміка прямих іноземних інвестицій починаючи з 1995 і до початку поточного року [2], де можна помітити нерівномірність інвестиційних надходжень у кожному наступному році.

Таблиця 1

Динаміка інвестицій в Україну з 1995 по 2005 р.р.

Дата статистичного спостереження	Прямі іноземні інвестиції, млн. дол. США	Наростаючим підсумком з початку інвестування, млн. дол. США	До минулого року, %	До базового року, %
01.01.1995	483,5	483,5	-	
01.01.1996	413,4	896,9	85,5	85,5
01.01.1997	541,3	1438,2	130,9	111,9
01.01.1998	625,4	2063,6	115,5	129,4
01.01.1999	747,1	2810,7	119,5	154,5
01.01.2000	471,1	3281,8	63,1	97,4
01.01.2001	593,2	3875	125,9	122,7
01.01.2002	680,3	4555,3	114,7	140,7
01.01.2003	916,5	5471,8	134,7	189,6
01.01.2004	1322,6	6794,4	144,3	273,5
01.01.2005	1559,5	8353,9	117,9	322,5
Усього	8353,9	x	x	x

Найменші обсяги інвестицій були відмічені на початку 2000 року. Тоді як на початок 1997 року цей показник був найвищим за усі роки досліджень. Взагалі ж з 1995 до 2005 року обсяги інвестицій зросли майже у 3 рази. Поки що ця тенденція зберігається — за перше півріччя 2005 року залучено вже 707,5 млн.

дол. США [3], що дає змогу сподіватися на високі показники, які знайдуть відображення у статистичних даних на початку 2006 року.

В цілому інвестиційна позиція України значно покращилася [5]. Як можна побачити з таблиці 2, інвестиційні активи у 2004 році збільшились майже у 3 рази по відношенню до того ж періоду 2001 року.

Таблиця 2

Динаміка міжнародної інвестиційної позиції України, млн. дол. США

	Позиція на 01.01.01 р.	Позиція на 01.01.02 р.	До 2001 року, %	Позиція на 01.01.03 р.	До 2002 року, %	Позиція на 01.01.04 р.	До 2003 року, %
Активи	4266	6220	145,84	7676	123,41	11035	143,76
Пасиви	23815	25966	109,03	28003	107,84	31314	111,82
Чиста міжнародна інвестиційна позиція	19549	19746	101,01	20327	102,94	20279	99,76

Хоча доля пасивів зростає менш інтенсивно, ніж доля активів, між ними існує дуже велика різниця, що позначається на чистій міжнародній інвестиційній позиції. Однак доброю тенденцією стало зменшення цієї різниці у 2004 році по відношенню до 2003 з 102,9 до 99,8%.

Ця динаміка дуже важлива тому, що міжнародна інвестиційна позиція України відіграє важливу роль у визначенні зовнішньої та внутрішньої економічної політики держави. За сучасних обставин зростаючої взаємозалежності економік різних країн приплив та відплив іноземних інвестицій має велике значення для прийняття тих або інших економічних рішень. Але, не зважаючи на загальну позитивну динаміку інвестицій у сільське господарство, все ще недостатньо. На думку більшості іноземних інвесторів, бар'єрами на шляху залучення прямих іноземних інвестицій в економіку України, і в АПК в тому числі, є:

- нестабільність і неузгодженість законодавства;
- складна система оподаткування і митного регулювання;
- недостатні гарантії захисту власності і правової захищеності.

Занепокоєність викликають також правові аспекти економічної неспроможності і банкрутства вітчизняних підприємств. Прямі інвестиції можна було б здійснювати за допомогою купівлі акцій, але нерозвиненість фондового ринку не дозволяє іноземним інвесторам йти цим шляхом.

Висновки. На даному етапі інвестиційні ресурси аграрного сектору формуються головним чином за рахунок власних коштів підприємств (до 70%), переважну частину яких складають амортизаційні відрахування. Залишається дуже вузьким сегмент довгострокового кредитування АПК. З 1995 по 2005 роки залучено понад 8 млрд. дол. прямих іноземних інвестицій, з яких лише 10% вкладено у сільське господарство.

І все ж, аналіз усіх інвестиційних процесів показує позитивну динаміку змін. Можна стверджувати, що Україна є дуже перспективною країною для іноземного інвестування, має величезний потенціал і переваги для більш тісного економічного співробітництва з країнами Європейського Союзу. Особливо у світі політичного курсу на євроінтеграцію. Разом з тим очевидно, що необхідною умовою для реалізації переваг України є проведення комплексних ринкових реформ, що включають вдосконалення законодавчої бази, створення привабливого інвестиційного клімату і сприятливих умов для припливу кредитних ресурсів до аграрної галузі. Інвестори повинні бути впевнені, що їх права захищені. Тоді інвестиційний стан країни, та зокрема вітчизняного АПК, значно покращиться.

ЛІТЕРАТУРА

1. Офіційний сайт державного комітету статистики України. // Зовнішньоекономічна діяльність // Прямі інвестиції 1995-2004 // http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2005/zd/zd_rik/zd_u/pi_u.html.

2. Офіційний сайт державного комітету статистики України. // Прямі інвестиції в Україну (щоквартальні показники) // http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2005/zd/ivu/ivu_u/ivu0705.html.

3. Офіційний сайт НБУ. Міжнародна інвестиційна позиція України. // <http://bank.gov.ua/Balance/IIP/index.htm>.

4. Стратегія економічного і соціального розвитку України (2004-2015 роки) "Шляхом Європейської інтеграції" / Авт. кол.: А.С.Гальчинський, В.М. Геець та ін.; Нац.ін-т стратег. дослідж., Ін-т екон. прогнозування НАН України, М-во економіки та з питань європ. інтегр. України. – К.: ІВЦ Держкомстату України, 2004. – 416 с.